

ISLAMIST EXTREMISM

UVOD

SADRŽAJ

Uvod	4
Definicija	5
Salafistička ideologija	6
Ključni salafističko- džihadistički narativi	10
Simboli i rječnik nasilnih islamističkih ekstremističkih skupina	14
Skupine koje zagovaraju nasilni islamistički ekstremizam	17
Lokacije regrutiranja novih članova	19
Uloga žena	22
Trendovi i izazovi	24

PROIZVEO RAN-OV CENTAR IZVRSNOSTI

AUTOR MAGNUS RANSTORP

RECENZIJA MARIJE MEINES, QUINTA SMIT DIZAJN INTRASOFT

1. Uvod

U ovoj knjizi činjenica daje se pregled temeljnih elemenata nasilnog islamističkog ekstremizma kako bi se omogućilo prepoznavanje njegovih simbola, rječnika, taktika akvizicije novaka i narativa koji se rabe u različitim okruženjima, uključujući i na mreži, u našim školama, lokalnim zajednicama ili zatvorima.

Diljem EU-a postoje višestruke manifestacije nasilnog islamističkog ekstremizma. Zbog svih nacionalnih i lokalnih varijanti nemoguće je dati sveobuhvatnu i temeljitu studiju te pojave. Ova knjiga činjenica usmjerena je posebice na salafistički džihadizam.

2. Definicija

„Nasilni islamistički ekstremizam“ **krovni je koncept** kojim su obuhvaćene različite ekstremističke skupine u sklopu i sunituskog i šiitskog islama koje promiču nasilje. U različitim državama EU-a velike su razlike i brojne manifestacije. Skupine poput al-Kaide i ISIS-a ⁽¹⁾ pridržavaju se salafističko-džihadističke škole ideološke misli ⁽²⁾, koja je dio sunituskog pravca, iako postoje i nasilne grupacije u šiitskom islamu. Nasilni islamistički ekstremisti ujedinjeni su u svom odbijanju demokratske vladavine prava i izražavanja individualnih ljudskih prava. ⁽³⁾

Ovo je izvješće prvenstveno usmjereno na **salafističko-džihadističke dimenzije** s obzirom da većina terorista i stranih terorističkih boraca (STB) koji su otputovali u Irak i Siriju potječe iz tog ideološkog kruga. Važno je shvatiti da svi salafisti nisu ujedno i džihadisti.

⁽¹⁾ U ovom se tekstu upotrebljava pojam ISIS, no također se u istom značenju spominju i ISIL i Daesh.

⁽²⁾ Wagemakers, J. (2016). Salafism. U Oxford Research Encyclopedia of Religion; Wagemakers, J. (2009). A purist Jihadi-Salafi: the ideology of Abu Muhammad al-Maqdisi. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 36(2), 281-297; Meijer, R. (2009). *Global Salafism*. London: Hurst and Company; Wiktorowicz, Q. (2006). *Anatomy of the Salafi movement*. *Studies in Conflict & Terrorism*, 29(3), 207-239.

⁽³⁾ Westenberger, K., & Stehlik, J. (2018). *Islamic extremism in Germany*. Zaklada Hans Seidel-Ured u Češkoj Republici i trust mozgova za europske vrijednosti.

U ovoj knjizi činjenica daje se pregled temeljnih elemenata nasilnog islamističkog ekstremizma kako bi se omogućilo prepoznavanje njegovih simbola, rječnika, taktika akvizicije novaka i narativa koji se rabe u različitim okruženjima, uključujući i na mreži, u našim školama, lokalnim zajednicama ili zatvorima.

3. Salafistička ideologija

(⁴) Kao koristan uvod može poslužiti „Ideology and strategy of Jihadism” (National Coordinator for Counterterrorism, prosinac 2009). *Salafism in the Netherlands: Diversity and dynamics* (AIVD & NCTV, rujan 2015).

(⁵) Deol, J., & Kazmi, Z. (2013). Contextualizing jihadi thought. London: Hurst Publishers. Mozaffari, M., i Khosrokhavar, F. (2011). Jihadist ideology. The anthropological perspective. Aarhus: Aarhus University. Abbas, T. (Ur.) (2007). Islamic political radicalism. Edinburgh: Edinburgh University Press. Ranstorp, M., Ahlin, F., Hyllengren, P., i Normark, M. (2018). *Between Salafism and Salafi-jihadism. Influence and challenges for Swedish society*. Stockholm: Swedish Defence University.

(⁶) Kelvington, M. R. (2019). *Global Salafi-jihadism ideology: The “soft power” of the enemy*. Herzliya, Israel: International Institute for Counter-Terrorism (ICT).

Salafizam i salafistički džihadizam

I salafizam i salafistički džihadizam doslovne su interpretacije koje slijede *al-salaf al-salih* (prve tri generacije muslimana). Usmjerene su na *tevhid* (monoteizam i apsolutna Božja vlast), načelo svetosti s jasnom binarnom razlikom između „nas” i „njih” koja ne prihvaća nemuslimane (u brojnim slučajevima bilo što i bilo koga tko nije salafist). Osim toga, ta ideologija odbacuje sekularnu demokraciju kao zrelu tiraniju, istovremeno primjenjujući jasan moralni okvir na uređenje odnosa između muslimana i nemuslimana. Kao takva utjelovljuje ideal stvaranja salafističke prethodnice. Skupina predvodnika koja širi, štiti i brani ravnu putanju Proroka i gdje *da’va* ima važnu ulogu u preobraćenju nemuslimana u muslimane. Predvodnica je obrana protiv zapadnih sekularnih normi i vrijednosti. (⁴) Salafistički džihadizam slijedi istu ideologiju kao salafisti, ali nasilje smatra nužnim instrumentom za promjenu postojećeg svjetskog poretka.

Ključni ideološki koncepti (⁵)

Salafizam je manjinska interpretacija unutar sunitskog islama koja za sebe smatra da prakticira istinski islam kakav su prakticirale prve tri generacije nakon proroka Muhameda. Salafisti ne priznaju četiri pravne škole u sklopu sunitskog islama: hanefijsku, malikijsku, šafijsku i hanbelijsku. Salafisti svojataju autentičnost i ekskluzivnost, pozivajući se na to što se spominju u hadisu kao *al-ta’ifa al-mansura* (pobjednička skupina) i *al-firqa al-nahiya* (spašena sekta – od vatre pakla). (⁶)

Kao takvi, salafisti su dogmatični i doslovni s obzirom na Kuran i *sunu* (učenja, djela i ponašanje Proroka Muhameda kojeg smatraju savršenim muslimanom), za koje vjeruju da su dovoljni da bi usmjeravali živote svih muslimana. Stoga salafisti odbijaju bilo kakvu naknadnu interpretaciju Kurana (*bidat*), kao i moderne muslimanske stavove i prakse.

Salafisti imaju strogi pogled na nedjeljivost Boga (*tevhid*) te posvemašnje podčinjavanje Božjim zakonima i propisima kroz povratak čistoj prošlosti. Za salafiste *hakimija* (suverenost) znači da je Bog jedini zakonodavac te da su svi dužni doslovno slijediti *šerijatsko pravo*. Svi oblici promjene, devijacije i obnova smatraju se grešnima i predstavljaju poricanje istine zbog kojega je potrebna borba protiv *širka* (mnogoboštva) te *kafira* (nevjernika). Za salafiste to znači apsolutni autoritet i podčinjenost Bogu. Salafisti odbijaju parlamentarnu demokraciju jer tvrde da takav sustav daje prednost zakonima koje je stvorio čovjek pred Božjim pravom. Demokraciju često izjednačuju sa *širkom*.

Za salafiste postoji binarna razlika između vjernika i nevjernika, između muslimana koji se pravilno vode salafizmom i svih ostalih interpretacija. Primjerice, najvažnije je pridržavati se načela svetosti jer se njime sva ponašanja kategoriziraju kao *haram* (zabranjena) ili *halal* (dozvoljena). Doslovnim pridržavanjem ovog moralnog okvira iskazuje se odanost, jer su

njime regulirana sva ponašanja i društveni odnosi, a odstupanje povlači korektivne mjere. Nadzor poštuju li se strogo religijska i moralna pravila naziva se **hisba** (ravnoteža). (7)

Salafizam nije homogena tradicija interpretacije, nego ima nekoliko različitih orijentacija koje su se pojavile kroz povijest. Quintan Wiktorowicz i drugi istraživači obično govore o različitim kategorijama salafizma: **puristički salafizam**, **aktivistički salafizam** i **militantni salafizam**.

Puristi

Puritanski salafisti (*al-Salafiyya al-’ilmiyya*) izbjegavaju „politički aktivizam i nasilje u nastojanjima izgradnje islamističke države. Njihova je pozicija bliska onoj saudijske religijske elite, a ona naglašava da postoji dužnost poštovanja političkog vladara saudijske države.“

(8) Umjesto toga, puritanski salafisti usredotočeni su na pročišćavanje religije od obnove ili ponovne interpretacije putem podučavanja (*terbija*), pročišćavanja (*tezkija*) i *da’va* među ostalim muslimanima te promiču segregaciju u odnosu na nemuslimane. (9) Pri tome salafisti ne samo da streme razdvajanju muslimana od nemuslimana, nego i strogom odvajanju muškaraca i žena u različitim sferama. Ta se skupina salafista ponekad naziva **madhalistima**.

Aktivisti

Aktivistički salafizam (također poznat kao “*politicos*”) uz distanciranje od demokracije, koju ovi salafisti smatraju nepomirljivom s muslimanskom vjerom i doktrinom, aktivno zahtijeva od muslimana da se udalje od demokratskih procesa poput glasanja na izborima ili sudjelovanja u radu političkih stranaka. Aktivistički salafisti aktivno sudjeluju u lokalnim društvenim pitanjima, ukazuju na neislamsko ponašanje i ponekad pokušavaju uspostaviti društvenu kontrolu u određenim područjima. Često su usredotočeni na globalne i lokalne uvjete i zauzimaju čvrst stav protiv vladara koje nastoje potkopati. Imaju snažnu sliku neprijatelja i retoriku usmjerenu protiv zapadnih režima (daleki neprijatelj), dok arapske ili bezbožne nacionalne države predstavljaju bliskog neprijatelja koji ometa uspostavljanje Islamske države. Lobiraju i provode kampanje za promjene sukladno islamskim pravilima. Ta je skupina salafista poznata kao **haraki** (aktivisti).

Militanti / salafistički džihadisti

Militantni salafizam ili **salafistički džihadizam** (*al-Salafiyya al-džihadija*) nasilje smatra nužnim instrumentom za promjenu postojećeg svjetskog poretka u kojem se *Pax Americana* sa SAD-om i drugim savezničkim državama smatra prethodnicom sveopćeg rata protiv islama i muslimana. Odbija liberalizam, demokraciju i nacionalne države, protiv čega se potrebno boriti. Također postoji individualna dužnost svakog muslimana da se uključi u oružanu borbu protiv svojih bliskih neprijatelja (bezbožni režimi) i dalekih neprijatelja (zapadne države). To za militantni salafizam znači da je potrebno voditi **oružani džihad** (*kital*) da bi se obranilo muslimane i proširilo **dar al-Islam** (kuću islama) te da je individualna dužnost svakog muslimana boriti se protiv nevjerničkih režima. (10) Ti salafistički džihadisti smatraju da je Europa **dar al-harb** (kuća rata). (11) **Mučeništvo** kroz džihad salafističkim džihadistima predstavlja ultimativnu borbu i žrtvu koja obećava posebne nagrade u **raju** (**džennetu**).

Salafistima **sustav vjerovanja** (**akida**) ostaje nepromijenjen u sve tri različite orijentacije u sklopu salafizma. Te različite škole unutar salafizma razlikuju se po **menhedžu** — aktivnostima ili metodama kojima se ozakonjuje je li netko purist, aktivist ili salafistički džihadist. Postoji cijeli spektar različitih oblika salafizma, što znači da se pojedinac može kretati između njih.

Prema Shirazu Maheru, postoji pet nužnih elemenata salafističko-džihadističke ideologije: **tevhid**, **hakimija**, **el-vela’ vel-bera’**, **džihad** i **tekfir**. Tih pet karakteristika opisuju kako „**doktrina el-vela’ vel-bera’** uspostavlja linije odanosti i odricanja; **tekfir** razdvaja islam od svega

(7) Meijer, R. (2009). *Global Salafism: Islam’s new religious movement*. London: Hurst Publishers, str. 11.

(8) Lagervall, R., & Stenberg, L. (2016). *Muslimska församlingar och föreningar i Malmö och Lund – en ögonblicksbild*. Lund, Sweden: Centrum för Mellanösternstudier.

(9) Svenska Dagbladet. (2015). *Islamologer: Jihadisterna är i minoritet bland Salafisterna*. Svenska Dagbladet, 8. rujna.

(10) Alshech, E. (2014). *The doctrinal crisis within the Salafi-jihadi ranks and the emergence of neo-takfirism*. *Islamic Law and Society*, 21(2014), 419–452.

(11) Lagervall, R., & Stenberg, L. (2016). *Muslimska församlingar och föreningar i Malmö och Lund – en ögonblicksbild*. Lund, Sweden: Centrum för Mellanösternstudier, p. 15.

Salafizam

Neophodni elementi ideologije:

Tevhid
Monoteizam
i apsolutni
autoritet Boga

Hakimija
Bog je jedini zakonodavac,
a šerijatsko pravo
mora se doslovno
slijediti

Aktivizam

Nasilje

Puristički salafizam

Izbjegavanje političkog aktivizma i odbacivanje nasilja

Ne mogu se pobuniti protiv muslimanskog vođe/državnika

Dopuštene aktivnosti:
Terbija: podučavanje
Tezkija: pročišćavanje
Da'va: prozelitizam

BEZ NASILJA

Aktivistički salafizam

Uključivanje u demokratske procese zabranjeno je, a suprotstavljaju se vođama/državnicima koje nastoje potkopati, čak i ako su muslimani

Aktivno se uključuju u lokalna društvena pitanja i ukazuju na neislamsko ponašanje

Snažna retorika o dalekom neprijatelju (zapadni režimi) i bliskom neprijatelju (arapske i bezbožne nacije)

Militantni/džihadistički salafizam

3 dodatna neophodna elementa:

1 (Uvredljivo) Džihad:
oružana borba kao religijska dužnost svakog muslimana

2 El-vela' vel-bera':
Utvrdjuje linije odanosti i odricanja

3 Tekfir:
Prokazivanje ili ekskomunikacija nesalafista. Nasilje je opravdano.

ostalog i štiti ga od podmuklog kvarenja iznutra; **tevhid** i **hakimija** objašnjavaju kako izgleda legitimna vlast i kome bi ona trebala služiti, a **džihad** propisuje metodu takve revolucije".⁽¹²⁾ **Ti ideološki sastojci "prvenstveno se bave dvama stvarima – zaštitom i promidžbom.** Zaštita vjere dolazi od **džihada, el-vela' vel-bera' i tekfira**; dok je njezina promidžba povezana s **tevhidom i hakimijom**".⁽¹³⁾

Zašto su ključni ideološki koncepti privlačni?

Doslovna interpretacija te vjere sljedbenicima daje smisao autentičnosti, osjećaj pripadnosti i snažan identitet jer prelazi svakodnevne granice **dvostrukom porukom spasenja i otkupljenja**. Salafisti same sebe gledaju kao one koji oponašaju pobožne prethodnike, što ih razlikuje od ostalih. Stoga salafisti često sami sebe označavaju „**strancima**“ (**garibima**)⁽¹⁴⁾ u pozitivnom smislu kao znak ekskluzivnosti.

U biti, koncepti **tevhida** i **hakimije** naglašavaju da se svi muslimani bez iznimke moraju podvrgnuti božjoj božanskoj volji, jer je to jedino biće koje može određivati zakone i propise. Njihova je dužnost odbiti sekularnu zakonodavnu vlast i demokraciju.

Doktrina **el-vela' vel-bera'** daje smjernice odanosti i odricanja jer se oni koji nisu salafisti smatraju nevjernicima, neodanima i treba ih prokazati ili ekskomunicirati (**tekfir**). Na taj se način opravdava nasilje protiv ostalih nesalafističkih muslimana. Takav svjetonazor i kategorizacija neprijatelja širi se i na subjekte koji se smatraju neislamskim i protiv kojih se potrebno boriti kako bi se sačuvao islam: **kafiri** (nevjernici); **tavagit** (vladari otpadnici); **rafidije** (pogrđni naziv za šiite); **nusarije** (pogrđni naziv za alavite); **munafici** (licemjeri – pogrđni naziv za muslimane nesalafiste); **murtadi** (otpadnici od vjere); **mušrici** (mnogobošci); te **salibi** (križari – referenca na zapadne zemlje).

Prema **el-vela' vel-bera'** (odanost i neprijateljstvo), muslimani moraju pokazati odanost drugim vjernicima i okrenuti leđa „nevjernicima“. Binarna razlika između vjernika i nevjernika potiče koheziju i solidarnost među muslimanima salafistima. Također daje strogi okvir ponašanja u slučaju života u nemuslimanskom kontekstu kakva su zapadna društva. Salafisti vjeruju da bi, ako ne mogu živjeti kao punopravni vjernici u svojim matičnim zemljama, trebali učiniti – baš kao što je Prorok navodno učinio kada je prebjegao iz Meke u Medinu 622. – **hidžru** (iseljavanje) u zemlje pod islamskom kontrolom.

Stvaranje neprijateljskih kategorija upotrebljava se s obzirom na (uvredljivo) **džihad**, koji se smatra **dužnošću salafističko-džihadističke prethodnice** muslimanske zajednice **do Sudnjeg dana**. Džihad se kao oružana borba (**kital**) štuje među salafističkim džihadistima jer je to božanski zadatak i religijska dužnost svakog muslimana. Postajanje **mučenikom** (**šehid**) nije samo stvar dužnosti žrtvovanja samog sebe, nego i dio duhovnog ispunjenja kao ključa za nebesa i raj.

Prisutan je i eshatološki element jer je **stalni oružani džihad obvezan** za salafističke džihadiste **sve do Sudnjeg dana**, kad će doći do konačnog sukoba između snaga vjernika i nevjernika, između dobra i zla. Salafistički džihadisti nastoje ubrzati taj dolazak neizbježne apokalipse. Kao takvi, sebe smatraju prosvijećenom, elitnom prethodnicom šire muslimanske zajednice-

⁽¹²⁾ Maher, S. (2016). Salafi-jihadism. Oxford: Oxford University Press, str. 15–16.

⁽¹³⁾ Isto.

⁽¹⁴⁾ Riječ potječe iz hadisa: „Islam je počeo kao nešto strano i neobično i ponovno će postati nešto strano i neobično, blago onima koje smatraju stranima i neobičnima.“

4. Ključni salafističko-džihadistički narativi

⁽¹⁵⁾ David Snow i Scott Byrd (2007) Ideology, Framing Processes, and Islamic Terrorist Movements. Mobilization: An International Quarterly: June 2007, sv. 12, br. 2, str. 119-136; Snow, David A. "Framing processes, ideology, and discursive fields." The Blackwell companion to social movements 1 (2004): 380-412; Benford, R. D., i Snow, D. A. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. Annual review of sociology, 26(1), 611-639.

⁽¹⁶⁾ Jeffrey Cozzens and Magnus Ranstorp, "Does al-Qaeda still pose the more significant threat? YES: the enduring al-Qaeda threat: a network perspective" (Routledge, Second Edition 2018).

Narativi salafističko-džihadističkih skupina slijede kolektivne akcijske okvire koji su utemeljeni u meta-narativima. Ti se okviri (meta-narativi) pozivaju na poznate religijske priče i događaje iz povijesti koji su poznati svim muslimanima. Upotrebljavaju se između triju međusobno povezanih dimenzija: **dijagnostičkog, prognostičkog i motivacijskog** uokvirivanja. ⁽¹⁵⁾ Dijagnostički okviri naglašavaju prijetnje dok prognostički okviri nude recepte za suočavanje s tim prijetnjama uz motivacijske okvire namijenjene mobilizaciji aktivne podrške za djelovanje na više frontova. Snaga narativa vrti se oko ta tri različita ali uzajamno pojačavajuća elementa, objašnjavajući njegovu rasprostranjenu privlačnost.

Dijagnostički okvir

Dijagnostički okviri osmišljeni su kako bi naglasili prijetnje usmjerene islamu i muslimanima. Taj se okvir može nazvati okvirom „žrtve“ ili okvirom „ugnjjetavanja“ jer se vrti oko središnje teme da je Zapad u ratu s islamom i muslimanima. Taj je narativ usredotočen na stvarni i percipirani osjećaj nepravde i poniženja muslimana koje uzrokuje Zapad.

Narativ žrtve/poniženja/nepravde/ugnjjetavanja

Ovaj narativ izaziva snažne emocije jer je to **narativ poniženja** koji je obojen primarnim bojama. U središtu je uvjerenje da je Zapad u ratu s islamom: „dokazi o agresivnom ponašanju Zapada bombardiraju nas svakodnevno iz zona sukoba: Sirije, Palestine, Iraka, Afganistana, Čečenije, Somalije.“ ⁽¹⁶⁾ Njih pojačavaju metaforički ratovi: sukobi oko marama, karikatura Proroka, diskriminacije, islamofobije i brojnih drugih kontroverzi. Svi ti sukobi i kontroverze, veliki i mali, djeluju kao potoci koji se ulijevaju u jednu rijeku.

Taj narativ **apelira na snažan osjećaj kolektivne nepravde** protiv muslimana koja se prvenstveno zasniva na vanjskoj politici Zapada i agresivnim planovima da podijele, oslabe i potčine muslimane. Salafistički džihadisti ukazuju na stvaranje Izraela, sporazum Sykes–Picot, kolonijalizam i zapadnu vojnu intervenciju na širem Bliskom istoku i drugdje. Salafistički džihadisti istovremeno projiciraju moralni narativ o licemjerju Zapada. Njime se projiciraju kontradikcije svojstvene za liberalne demokracije, jer se sloboda kao njihova temeljna vrijednost smatra glavnim pokretačem moralnog propadanja društva. Taj **narativ licemjerja** također smatra da Zapad štuje liberalnu demokraciju kod kuće, dok istovremeno „križarski“ Zapad vodi rat u inozemstvu i diljem svijeta čini zvjerstva usmjerena protiv muslimana. U sklopu tog pogleda na svijet, Zapad predstavlja agresiju, potlačenost i okupaciju. Taj narativ žrtve također je ojačan **urotničkim stavom** da Zapad i nesalafisti žele podjarmiti sve muslimane. Posebice su židovske urote postale uobičajenom sastavnicom salafističko-džihadističkih narativa koji prodaju antisemitizam kao temelju ideju.

Svi ti sukobi i kontroverze istovremeno se projiciraju na individualne i kolektivne razine. Na individualnoj razini narativ žrtve projicira da oni kao muslimani nikada neće biti prihvaćeni i neće moći prakticirati svoju vjeru. Na kolektivnoj razini stvara se homogeni blok muslimana pa se suzbijanje jedne religijske prakse smatra suzbijanjem svih muslimana. Taj se narativ dodatno pojačava negativnim prikazom muslimana u medijima nakon napada 11. rujna 2001. Gotovo na svakodnevnoj razini muslimani na Zapadu moraju se referirati na počinjena zvjerstva od kojih se potom moraju javno ograditi.

Prognostički okvir

Prognostički okviri nude recepte za borbu protiv prijetnji usmjerenih islamu i muslimanima. Emocionalno snažne slike izazivaju snažan moralni šok i tjeraju na izravno djelovanje. Pojačava se religijskim napjevima (*našidima*) kojima se osigurava religijska i povijesna autentičnost. U tom narativu nasilje s ciljem spasenja nudi transformaciju poniženja u neizbježnu pobjedu, patnje u samopožrtvovnost i srama u čast. Osjećaj bivanja žrtvom, bespomoćnosti, uvrede i poniženja transformira se u osjećaj pripadnosti i osnaživanja.

Narativ „džihad je individualna dužnost“

U ovom narativu, oružani džihad nije dobrovoljan, nego se smatra individualnom obavezom (*farzi ajn*) koja je dužnost svih muslimana, a ne kolektivna obveza koju provode legitimni predstavnici muslimanske zajednice (*farzi kifaja*). Također je razlika u tome radi li se o napadačkom (*džihadu-talab*) ili obrambenom džihadu (*džihadu-defi*) jer se od žena također zahtijeva da sudjeluju u obrambenom džihadu.

Ovim se narativom opravdava nasilna borba za obranu islama od križarskog Zapada. Također od muslimana zahtijeva da se uključe u džihad kako bi održali svoju vjeru i kako bi zajednica vjernika (*umma*) preživjela. Oni koji ne mogu sudjelovati u oružanoj borbi potiču se na doprinos drugim sredstvima poput financiranja ili podržavanja propagande.

Postoji poveznica između džihada i *hidžre* (preseljenja) u muslimanske zemlje kako bi se doprinijelo uspostavi Islamske države. Fokus na *hidžru* naglašava razliku između *dar al-Islam* i *dar al-kufr* (*kuće nevjernika*) jer muslimanima koji žele živjeti sukladno islamskim pravilima ta je mogućnost uskraćena i oni gube svoje dostojanstvo. Kao takvi imaju religijsku obvezu provesti *hidžru* i napustiti *dar al-kufr* jer bi ostanak ondje završio otpadništvom. Provođenje *hidžre* također omogućuje vjernicima da oponašaju život Proroka.

Narativ „Ovo je pravedan rat“

Narativ o obrani muslimanskih zajednica pod opsadom uz istovremeno osiguravanje pravde putem zaštite i osвете snažan je. U sklopu tog narativa vjernike se poziva da se oslobode okova ropstva i svoje podređenosti narodima *kafira*.

Taj se narativ zasniva na bijesu, snazi i poniženom neprijatelju. Daje im mogućnost da se prikažu nepobjedivima i nepokolebljivima suočavajući se s korumpiranim i licemjernim zapadnim režimima i njihovim pijunima. Narativ religijske pravde i pijeteta zastupljen je kako bi se pokazalo da djeluju u skladu s Božjom voljom za sveti cilj.

Narativ „Trebamo vas i svi mogu doprinijeti“

U sklopu tog narativa cilj je običnim pojedincima dati osjećaj da mogu doprinijeti i odigrati važnu ulogu u nečemu značajnom. Oni koji nisu odmah predani nasilju mogu se uključivati postupno i preuzimati značajnije uloge i odgovornosti. Osim toga, taj narativ naglašava da do poraza salafističkih džihadista ne dolazi zbog snage neprijatelja nego slabosti ljudi koji su prigrlili njihovu vjeru i poziva na podršku.

(¹⁷) Khatab, S. (2002). Hakimiyyah and jahiliyyah in the thought of Sayyid Qutb. *Middle Eastern Studies*, 38(3), 145-170.

(¹⁸) Wagemakers, J. (2008). Framing the "Threat to Islam: L-Wala'wa al-Bara' in Salafi Discourse. *Arab Studies Quarterly*, 1-22.

Nekim skupinama narativ da svatko može doprinijeti predstavlja izravan i specifičan poziv muslimanima da se uključe u nasilne aktivnosti kao akteri-pojedinci. Ti su pozivi simpatizerima i zagovornicima pretvorili podčinjenu muževnost u muževnost „ratnika“ koja njihov put obilježava snagom djelovanja i velikom moći. Samopožrtvovnost je važna vrijednost za vjernike koji su prikazani kao junaci i prethodnica. Mučenik postaje figura koja omogućuje revolucionarnu promjenu.

Il quadro motivazionale

Motivacijski okviri osmišljeni su s ciljem mobilizacije aktivne podrške djelovanju.

Narativ dvostrukog spasenja

Taj je narativ u srži salafističko-džihadističke ideologije koja obećava pripadnost stvarnoj zajednici vjernika koji su prosvijetljena, spašena sekta (od vatre pakla) i koji će biti pobjednici na Sudnji dan. Pobjeda je zajamčena onima koji su čvrsti u svojim uvjerenjima i djelovanju. Tom se porukom stvara izvangranično obećanje utopije i vjerovanje da će biti očišćeni od svih svojih grijeha. Također se obećava ulazak u raj prije svih ostalih vjernika i slavljenje njihova mučeništva.

Narativ kalifata

Tim se narativom propovijeda da je uspostava kalifata ostvarenje savršenog društva usklađenog s islamskim načelima. Ovakva romantizirana ideja kalifata duboko je ukorijenjena u islamskoj povijesti. U sklopu tog narativa, **džahilija** (¹⁷) (stanje predislamskog neznanja), koju karakterizira nepoznavanje Božje volje i nepravde, često se suprotstavlja s provedbom šerijatskog prava. Život sukladan strogim pravilima šerijatskog prava jamstvo je ulaska u raj nakon smrti.

Gubitak kalifata (u slučaju ISIS-a) ne znači da je propao, nego je to samo privremeni gubitak i Božji test kojim se testira zajednica istinskih vjernika. Primjena šerijata kao modela upravljanja važnija je od samog fizičkog kalifata.

Narativ „Mi smo prethodnica islama i jedina obrana od ugnjetavanja“

U sklopu tog narativa, salafistički džihadisti daju osnaženje kojim se pojedinci ohrabruju da preuzmu kontrolu nad svojom sudbinom. Njime se projicira osjećaj pripadnosti zajednici vjernika. Svako je djelovanje opravdano Božjom potvrdom zbog stroge interpretacije Kurana.

Narativ El-vela' vel-bera (odanost i neprijateljstvo) (¹⁸)

Ovim se narativom jača binarna priroda borbe između religiozne odanosti Bogu te neprijateljstva i mržnje prema neprijateljima islama. Također se jedno uz drugo stavlja odanost i žrtva onih koji su predani cilju. U tu svrhu salafistički džihadisti tvrde da je prekršen sporazum o sigurnosti, čime se legitimizira napad na **kafire** (nevjernike).

*“Mi smo
prethodnica
islama i
jedina obrana
od
ugnjjetavanja”*

5. Simboli i rječnik nasilnih skupina IE

⁽¹⁹⁾ Lohiker, R. (2013). Jihadism: Online discourses and representations. Vienna: Vienna University Press. Za izvrstan pregled značenja različitih simbola, pogledajte: 'The Islamic Imagery Project' (West Point Combating Terrorism Center, ožujak 2006).

⁽²⁰⁾ Digital Jihad – propaganda from the Islamic State (Swedish Defence Research Agency 2018)

⁽²¹⁾ SITE donosi pregled: <https://ent.siteintelgroup.com/jihadist-groups-2.html>

Medijske skupine
<https://ent.siteintelgroup.com/mediagroups.html>

Nasilne skupine rabe različite simbole i rječnik. ⁽¹⁹⁾ Tim se simbolima često koriste radikalni ideolozi, terorističke organizacije i propagandisti kako bi proširili svoju prisutnost. Može ih se prepoznati u literaturi ili na društvenim mrežama. ⁽²⁰⁾ To predstavlja ulaznu točku za praktičare na prvim crtama pomoću koje procjenjuju uključenost u IE. Postoji opsežna džihadistička literatura u kojoj postoji nekoliko verzija simbola i logotipa. ⁽²¹⁾

Rječnik

Religijski rječnik koji upotrebljavaju salafistički džihadisti u isto vrijeme je općenit za muslimane, a u nekim slučajevima vrlo specifičan za tu orijentaciju. Pojmovi predstavljaju važan znak za razumijevanje pojedinih naglašenih mjesta u razgovorima. Prilikom komunikacije s radikaliziranim pojedincima potrebno je imati na umu ovaj rječnik.

el-vela' vel-bera'	odanost i neprijateljstvo	kafir	Jednina nevjernik
akida	sustav vjerovanja u	kafiri	množina nevjernici
bida	inovacija	kufr	nevjerništvo
dar al-harb	kuća rata	menhedža	aktivnosti/metode
dar al-Islam	kuća islama	munafici	licemjeri – pogrdni naziv za nesalafističke muslimane
dawla	država (često se odnosi na ISIS i kalifu)	murtadi	otpadnici
da'va	prozelitizam	mušrici	mnogobošci
farzi ajn	individualna obveza za muslimane	kital	oružani džihad (kital ne mora imati religijsku konotaciju)
fard kifaja	kolektivna obveza za muslimane	ravafid	pogrdni naziv za šiitsko
garibi	stranci	istishad	mučeništvo
halal	dopušteno	šuhada	množina riječi mučenici
haram	zabranjeno	šehid	mučenik
hidžra	preseljenje	tavagit	množina riječi tirani ili vladari otpadnici
džahilija	stanje predislamskog neznanja	tagut	tirana
džennet	raj	terbija	obrazovanje
džihad	nastojanje ili borba U ovom kontekstu, militantna, a ne duhovna borba	tevhid	jedinstvo Boga
		tezkija	pročišćavanje

Crna zastava kojom se islamističke organizacije poput al-Kaide koriste od kasnih 1990-ih sastoji se od bijelog natpisa šehadeta (ispovijest vjere) na crnoj pozadini.

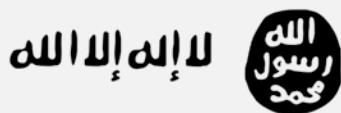
Zastava Hajat Tahrir al Šam.

U islamističkoj kulturi lav označava hrabrost, snagu i čast. Lav je simbol Hamze, prorokova ujaka (asada Allah, Božji lav).

Tjednik ISIS-a, novine „al-Naba“.

Zastava ISIS-a s pečatom Proroka Muhameda.

Logotip Hajat Tahrir al Šam.

Al-Kaidin medij Al-Sahab.

Novinska agencija ISIS-a „Amaq“.

6. Skupine koje zagovaraju nasilni islamistički ekstremizam

Nasilni islamistički ekstremizam zastupljen je u različitim skupinama poput militantnih džihadističkih pokreta (ISIS, al-Kaida itd.) koji se klasificiraju kao terorističke organizacije, militantnih islamističkih ulaznih skupina (Hizb-ut-Tahrir, Sharia4Belgium itd.), uličnih da'va skupina (Die Wahre Religion) te ostalih skupina poput muslimanskih zagovaračkih skupina, humanitarnih organizacija koje ne sudjeluju u nasilju no zagovaraju nasilni islamistički ekstremizam.

Militantni džihadistički pokreti

Pojedinci koji se priključuju militantnim džihadističkim pokretima bivaju radikalizirani, indoktrinirani i socijalizirani s tim organizacijama koje zahtijevaju **strogu disciplinu, odanost i privrženost**. Organizacije provode sigurnosne provjere regruta i potajice djeluju u Europi te otvorenije u zonama sukoba izvan Europe. Neke organizacije prihvaćaju bilo koga za regruta, dok su druge izbirljivije i opreznije. Često postoje pomagači i financijeri koji jamče za karakter regruta. U gradovima su uspostavljene čitave strukture (ekosustavi salafističkih džihadista) unutar kojih djeluju vođe, propovjednici, moderatori, financijeri i regruteri. Te **zapovjedne strukture** okružuju pristalice koji bivaju radikalizirani i regrutirani u određenim džamijama, neformalnim džamijama, studijskim krugovima, na predavanjima, u sportskim klubovima, školama itd.

Militantne islamističke ulazne skupine

Te takozvane ulazne skupine njeguju ekstremističke stavove s obzirom na demokraciju, no **općenito su nenasilne**. Te su skupine često **transnacionalne**. Neki tvrde da one apsorbiraju militantost potencijalnih džihadista koji u njima dobivaju ispušni ventil za svoje pritužbe i frustracije. Drugi ih smatraju ulaznom točkom za jače militantno uključivanje u druge skupine te vjeruju da pristalice prolaze kroz te organizacije. Primjerice, te grupe organiziraju javne demonstracije uz slogan „uspostavljamo šerijatsko pravo“. Grupna solidarnost jača se kroz reakcije na njihove provokativne stavove.

Ulične da'va skupine

Ulične da'va (prozelitske) tehnike rabe se za distribuciju Kurana i drugih vjerskih materijala. Salafisti ih također ponekad rabe kako bi preobratali i uočili talente pojedinaca koje mogu uvući dalje u mrežu. To je uobičajena tehnika zagovaranja uključivanja i osobnog kontakta. Nagovaranje je suptilno, postupno i nepopustljivo. Jednom kada ljudi koji regrutiraju nove članove osjete da imaju šanse

za napredak, više ne odustaju. Također često organiziraju nogometne utakmice i druga društvena događanja da bi pojačali osjećaj pripadnosti i svoju ideologiju.

Lažne muslimanske zagovaračke skupine

Neke muslimanske zagovaračke skupine uspostavljene su kao protuteža reakciji na 11. rujna i ratu protiv terorizma. Te su skupine preuzele pristup borbe za ljudska prava kako bi se suprotstavile stvarnim kršenjima ljudskih prava kao što su nezakonita uhićenja, zatvaranja i zatočenja (poput Guantanamo itd.). Pod krinkom zagovaranja ljudskih prava, te skupine također nastoje potkopati sprječavanje, patroliranje zajednicom i protuterorističke napore. Te skupine utječu na lokalne zajednice i njeguju narativ „otpora“ prema protuterorističkim naporima.

Lažno-humanitarne organizacije

Legitimne humanitarne aktivnosti imaju važnu ulogu u životu muslimana jer ispunjavaju potrebu za dobrotvorstvom prema muslimanskoj braći i sestrama iz cijelog svijeta. Muslimani su po svojoj prirodi skloni odgovoriti na poziv za donacije ljudima u potrebi jer je zekat jedan od pet stupova islama. To iskorištavaju salafistički džihadisti koji maskiraju svoje aktivnosti prikupljanja sredstava. Nevjerojatno je teško razlikovati takvu vrstu nezakonite aktivnosti prikupljanja sredstava, posebice jer se ona često odvija preko granica i izvan EU-a.

Spona kriminala i terorizma

Kriminalne skupine mogu činiti put prema salafističko-džihadističkim aktivnostima. Istraživanja su pokazala da je uključenost u kriminal dominantna u džihadističkim krugovima. Nekima to postaje iskupljenje za prošlost vrijednu žaljenja, a ostalima zaštita i način bijega od problema. Salafistički džihadisti regrutiraju iz mreža kriminalnih skupina u susjedstvu. Slično tome, nove članove i pristalice regrutiraju u zatvorima.

7. Lokacije regrutiranja novih članova ⁽²²⁾

Salafističko-džihadistička ideologija i narativi isprepleteni u njoj doprinose njezinoj popularnosti među mladima. U nekim slučajevima ona daje novi identitet otuđenim pojedincima koji otkrivaju (ili ponovno otkrivaju) svoju religioznost, dajući im osjećaj dostojanstva i pripadnosti. Mnogima je također privlačna jer je svjetonazor vjernika binaran i beskompromisan te sve dijeli na dobro i zlo. Nekima predstavlja protestnu ideologiju protiv etabliranog poretka. Ostalima predstavlja utopiju i obećanje nebeske nagrade nakon smrti.

Bez obzira na razloge pridruživanja salafističko-džihadističkim skupinama, regrutiranje je ključno. Više je arena koje salafističko-džihadistički ekosustav istražuje u svojim regruterskim nastojanjima. Često je u pitanju kombinacija ostvarivanja inicijalnog kontakta kroz aktivnosti na mreži, koje se potom nastavljaju izvan mreže na društvenim događanjima, religijskim skupovima ili demonstracijama.

Na mreži ⁽²³⁾

Web-mjesta, platforme za igre i društvene mreže korisne su platforme za širenje propagande i ostvarivanje suradnje, gdje regruteri mogu aktivno identificirati potencijalne regrute među ljudima koji objavljuju na mrežama ili iskazuju podršku propagandi. Društvene mreže i digitalni otisak daju **važan uvid** u stupanj ekstremističke podrške i razinu povezivosti unutar društvenih mreža. Često oni koji podupiru ekstremističku islamističku skupinu daju važne tragove koje je moguće mjeriti na temelju odabira avatara (kojim se ostvaruje neposredno sudjelovanje i signalizira simbolička podrška islamističkom ekstremizmu), vijesti koje osoba dijeli i drugih ekstremističkih propagandnih materijala. Imena na društvenim medijima *kunja* ⁽²⁴⁾ (ratni nadimci) često započinju s „Abu“ (otac) i „Umm“ (majka).

Regruteri često **kontaktiraju pojedince na mreži i usmjeravaju ih prema privatnim i šifriranim platformama društvenih mreža**. Njih je moguće pronaći putem pretrage društvenih mreža uz uporabu specifične salafističko-džihadističke terminologije. Šifrirani kanali društvenih mreža (npr. Telegram) upotrebljavaju se za slobodniju komunikaciju s pristašama i potencijalnim regrutima. Salafističko-džihadističke skupine i pojedinci upotrebljavaju različite publikacije, platforme i sredstva. Salafistički džihadisti često organiziraju, oglašavaju i upotrebljavaju humanitarne svrhe kao razlog prikupljanja sredstava i stupanja u kontakt s pristicama. Još jedna je taktika organizirati podršku za oslobađanje muslimanskih zatvorenika putem kampanja slanja pisama i različitih društvenih događanja. Žene su često uključene u te kampanje.

⁽²²⁾ Wiktorowicz, Q. (2005). *Radical Islam rising: Muslim extremism in the West*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

⁽²³⁾ Winter, C. (2015). *The virtual 'caliphate': Understanding Islamic State's propaganda strategy*. London: Quilliam Foundation.

⁽²⁴⁾ https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/kunya-SIM_4526?s.num=0&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopaedia-of-islam-2&s.q=kunya

Džamije i tajni studijski krugovi

Džamije obično nisu mjesta na kojima se provodi regrutiranje, ali ekstremisti se mogu neformalno okupljati u džamijama kako bi identificirali potencijalne regrute i pristalice. S potencijalnim regrutima dogovaraju se sastanci na drugom mjestu, a potom ih se **priprema u manje formalnom okruženju** poput kavana, studijskih krugova u stanovima (tajne „džamije“) i organizacijama civilnog društva. Neki edukatori djeluju u specifičnim okruženjima u džamijama, no obično ih razotkrivaju kontroverze vezane uz financiranje iz inozemstva (za koje se zna da je povezano sa salafizmom) ili kontroverzni radikalni propovjednici. Identificiranje pojedinaca važno je; radikaliziraju ih edukatori, a potom ih se indoktrinira i radikalizira u malenim studijskim krugovima.

Radikalne opskrbne skupine (²⁵)

Postoje radikalne „opskrbne skupine“ koje rade javno, ali imaju nenasilnu prirodu koja predstavlja **ulaznu točku za nove regrute**. Te skupine često provokativno protestiraju protiv vanjske politike ili vladajućih, zagovarajući strogu primjenu islamskog prava, čime se jača solidarnost unutar skupine. Neke su od tih skupina transnacionalne, **organizirane oko karizmatičnih propovjednika** koji putuju kako bi tim skupinama davali savjete o strategiji i taktici. Regrutiranje se provodi na razini javne reakcije, a sukobi s kontra-prosvjednicima mogu biti žestoki. Ponekad te opskrbne skupine djeluju putem uličnih da'va aktivnosti kojima je cilj prepoznati ranjive mlade ljude koje je moguće dodatno radikalizirati i regrutirati za provođenje aktivnosti.

Ostale opskrbne skupine djeluju **pod krinkom ljudskih prava** u odnosu na kontra-terorizam ili strategije sprječavanja. Te skupine organiziraju događanja i glasno protestiraju protiv nastojanja zajednice za sprečavanjem i policijskim nadzorom, navodeći da su to oblici špijuniranja manjinskih zajednica koje organizira država. Često se organiziraju društvena i dobrotvorna događanja kako bi se podigla svijest vezano uz muslimanske zatvorenika ili specifične slučajeve koji su vezani uz kontra-terorizam.

Zatvori

Regrutiranje u zatvorima može dominirati, **ovisno o tome kako su zatvori organizirani** ili o tome tko je smješten u zatvorima. Neki su zatvorenici pravi inkubator ekstremizma jer osobe koje ih radikaliziraju pogađaju kriminalce u bolnu točku. Zatvorska kazna može promijeniti socijalno-duhovno usmjerenje osobe pa ona može postati ranjiva prema radikalnim edukatorima. Ponekada **otpuštanje iz zatvora predstavlja kritično razdoblje** za recidivizam, a radikalni pojedinci mogu iskorištavati to razdoblje za svoje regruterske ciljeve.

Škole i visoko obrazovanje

Škole s religijskim usmjerenjem u nekim slučajevima mogu postati ranjive s obzirom na radikalizaciju i regrutiranje novih članova. Često u tim slučajevima postoje kontroverzna pitanja vezana uz segregaciju spolova ili netoleranciju prema seksualnom obrazovanju ili manjinskim skupinama. U nekim okolnostima pojavile su se skupine aktivista koje su zagovarale ekstremizam u okruženju visokog obrazovanja.

8. Uloga žena

Uloga žena u salafističko-džihadističkom kontekstu s vremenom je postala uočljivija. U prošlosti se rodnim stereotipima žene svrstavalo u pasivne promatrače i žrtve, a ne osobe u aktivnim sporednim ulogama. Takva **pogrešna karakterizacija** proizlazi iz činjenice da su žene rijetko počinitelji nasilja. Žene takvim napadima mogu postići status mučenika i postizale su ga. No, žene često imaju **više sporednu ulogu** u smislu omogućavanja i olakšavanja vođenja džihada.

Ekstremistički vođe naglasili su važnu ulogu žena kao majki i supruga. Postoje primjeri kada su žene imale važnu ulogu u **propagiranju i širenju ideologije**. Žene su se obratile drugim ženama da podupru ciljeve salafističkih džihadista, pružajući moralnu potporu i ostvarujući **pritisak** da osobe ostanu u redovima ekstremista. Žene također imaju važnu operativnu ulogu u **prikupljanju sredstava i krijumčarenju oružja, novca i poruka**.

Osim toga, žene imaju ključnu ulogu u radikalizaciji i **regrutiranju drugih žena**. Ta se aktivnost često odvija na mreži putem društvenih mreža i društvenih događanja. Mobilizacijska aktivnost često je manje uočljiva. Žene se također smatraju ključnima zbog svoje uloge u **odgoju djece u skladu s ideologijom**. Žene često održavaju bliske društvene krugove i putuju zajedno. Neki smatraju da postajanje ekstremistom može predstavljati emancipaciju jer se žene tako lakše odvajaju od klanske strukture obitelji i ponašanja koje se povezuje s časti.

9. Trendovi i izazovi

Praktičari u školama, zatvorima, lokalnim zajednicama itd. koji se bave nasilnim islamističkim ekstremizmom mogu se susresti s višestrukim izazovima kada se nađu u sukobu sa salafističko-džihadističkim skupinama ili pojedincima.

■ **Pristup zajednicama**

Pristupanje ekstremističkim organizacijama ili pojedincima teško je jer autsajdere i nemuslimane dočekuju uz sumnju i povremeno neprijateljstvo. Često je potrebno **uspostaviti dobra prijateljstva u lokalnoj zajednici** izgrađena na povjerenju i dobroj volji, a ne na sigurnosnim pitanjima. Nasilni islamistički ekstremizam utkan je u zajednice, uključujući znamenite propovjednike, pomagače, financijere i čuvare, a značajan **pritisak okoline** iskazuje se protiv uključivanja autsajdera. Na društvenim mrežama zajednice upotrebljavaju zatvorene i šifrirane kanale, zbog čega je još teže pratiti ih ili doći do određenih pojedinaca.

■ **Upitnost binarnog svjetonazora i teorija zavjere o nasilnim islamističkim ekstremistima**

Salafističko-džihadističke skupine usvojile su vrlo binaran svjetonazor kojim se svijet dijeli na dobro i zlo, dopušteno i zabranjeno. Također su prisutni **snažni elementi mržnje** prema ostalim skupinama unutar društva, uključujući antišitske i antisemističke poglede, kao i elemente mržnje prema zapadnoj svjetovnoj demokraciji i društvu, posebice vanjskoj politici Zapada i intervencijama u muslimanskom svijetu. Te zajednice i pojedinci često iskazuju neprijateljstva prema vanjskoj skupini, što se pojačava urotničkim razmišljanjima. Takvo **neprijateljstvo otežava interakciju za praktičare na prvim linijama**. Često, primjerice, rabe lažne narative da će vlasti obiteljima oduzeti djecu ili da vlada špijunira muslimansku zajednicu putem praktičara na prvim linijama. Za ovladavanje tim zaprekama praktičari moraju biti strpljivi i taktični.

■ **Uklapanje složenosti salafističke ideologije**

Razumijevanje ideologije zahtijeva **kontekstualno razumijevanje** islama i različitih škola interpretacije, konfliktnih zona između različitih interpretacija, napetosti i sukoba u zajednici, kao i kulturnih i lingvističkih dimenzija. Za ovladavanje tim pitanjima potreban je značajan stručni i osobni napor. Također je važno znati kako **regionalna događanja** u arapskom i muslimanskom svijetu utječu na lokalnu dinamiku zapadnog društva.

■ **Legalne i ilegalne organizacije**

Borba protiv islamističkog ekstremizma svojevrsna je akrobacija zbog tanke linije između legalnih i ilegalnih aktivnosti. Iako legalne organizacije ne pokreću nasilne aktivnosti, cilj je njihovih poruka stvaranje polarizacije i nepovjerenja u društvu. Rad s tako

složenim pitanjima težak je jer neki tvrde da te legalne organizacije zapravo **apsorbiraju** ekstremističke elemente, dok ih drugi vide kao **odskočnu dasku** prema ekstremizmu.

Pomak u okruženju nakon pojave i naknadnog pada ISIS-a

Unatoč padu moći ISIS-a i takozvanog kalifata, **salafistički džihadizam i dalje privlači mlade**. Podršku pružaju putem društvenih mreža, a ona postaje sve manje centralizirana s više centara u različitim geografskim regijama. Neki snažno tvrde da je povlačenje samo privremeno. Neprekidni pozivi na borbu protiv neprijatelja nadahnuli su **terorističke napade pojedinačnih počinitelja**, a **moгуći povratak STB** povezanih s ISIS-om i drugim džihadističkim skupinama u Iraku i Siriji mogao bi nepovoljno utjecati na lokalna ekstremistička okruženja.

Prvi zatvorenici osuđeni zbog zločina povezanih s terorizmom trebali bi biti pušteni natrag u društvo, što može imati negativan učinak na buduću radikalizaciju u nekoliko zemalja EU-a. Međutim, s obzirom da su brojne ulazne islamističke skupine nestale kada su njihovi pripadnici otišli u područja džihadističkih sukoba, **nove male organizacije** sada zauzimaju njihovo mjesto. Takve je organizacije teže otkriti. U nekim zemljama EU-a osnovane su **škole i poduzeća** koja pružaju mogućnost ideološkog utjecanja na djecu i osjetljivu mladež. Istovremeno, prisutnost na **društvenim mrežama kreće se od otvorenih društvenih mreža prema zatvorenijim, šifriranim web-mjestima**, zbog čega je teže pratiti njihove aktivnosti. Zbog društvenih mreža i tehničkog razvoja, brojne islamističke skupine postaju **više transnacionalne i bolje povezane**.

Radicalisation Awareness Network

